

heikentää paikallisyhteisön omaehtoisia edellytyksiä toimia kehityksen moottorina.

Roomalaiskatolinen Pyhän Marian lähetyksensä Ugandassa tarjoaa varsin mielenkiintoisen esimerkin uskonnon ja kehityksen perustavanlaatuisesta kietoutuneisuudesta toisiinsa. Ugandalaisen kontekstin asiantuntija, tohtorikoulutettava Henni Alava selvittää artikkelissaan seikkaperäisesti, miten tämä asema on toiminut Kitgumin pikkukaupungissa keskeisessä roolissa niin uskonnollisella kuin poliittisella kentällä, kuten myös koulutus-, sairaanhoito- ja avustussektorilla. Maassa, jossa jopa yli 80 prosenttia väestöstä osallistuu uskonnolliseen tilaisuuteen vähintään kerran viikossa, politiikan ja uskonnon nivoutumista toisiinsa pidetään pääasiassa itsestään selvänä tosiasiana. Alava kuitenkin korostaa, ettei aihepiiri ole suinkaan ongelmaton. Kiistelyä käydään alati siitä, kuka saa ja miten saa sekoittaa politiikkaa ja uskontoa. Tällaisissa olosuhteissa uskonnollisten toimijoiden roolit omistajina ja päätöksentekijöinä ovat toisinaan jopa tärkeämpiä kuin arvo- ja mielipidevaikuttajina.

Suomen ekumeenisen neuvoston pääsihteeri Mari-Anna Pöntinen jatkaa osaltaan keskustelua uskosta, arvoista ja kehityksestä erityisesti eteläisen Afrikan kontekstissa. Hän muistuttaa kirkkojen työskentelevän suurelta osin käyttäytymistä ohjaavia yksittäisiä kieltoja ja käskyjä syvemmillä kulttuurin tasoilla sekä myyttien ja uskomusten alueilla. Pöntinen ehdottaa, että mitä vahvemmin yksilö on omaksunut kulttuurin perusarvot, sitä vapaampi hän on suhteessa normeihin ja niiden muutoksiin. Tällainen lähestymistapa avaa yksilölle mahdollisuuksia perustella, miten esimerkiksi kirkkojen patriarkaalisia rakenteita voi mahdollisesti muuttaa uskontojen ja kulttuurien sisältäpäin.

Uskonto ja kehitys -kirja tarjoaa uskonnon ja kehityksen kysymyksistä kiinnostuneille oivallisen mah-

dollisuuden kehittää uskontojen lukutaitoa tässä varsin monitahoisessa asiayhteydessä. Vaikka esimerkiksi yhteisöllisyys, kokonaisvaltainen ihmiskuva sekä uskonnon merkitys arvo- ja poliittisena vaikuttajana nousevat kontekstilähtöisissä analyyseissä toistuvasti esiin, näitä aiheita koskevat yleistykset voivat johtaa helposti harhaan juuri tilanteiden moninaisuuden tähden. Toisinaan taas eteläisten ja pohjoisten kontekstien yhteisiin piirteisiin voisi kiinnittää enemmänkin huomiota. Esimerkiksi altruismin merkitys kehityksen rahoitukselle otetaan huomioon, muttei juurikaan tähän liittyvää yhteisöllisyyttä ja holistisen ihmiskuvan kaipuuta myös globaalissa pohjoisessa.

Kirjoissa on hyvä olla rajauksensa. Kuitenkaan uskontojen lukutaito ei voine kehitysyhteistyön pohjoisen ulottuvuuden yhteyksissä tarkoittaa mielekkäästi vain uskonnollisten oppien ja selkeiden käytäytymistä ohjaavien käskyjen tuntemista (pelkistetysti lähimmäisenrakkautta ja ihmisarvoa), vaan sen on oltava – kuten Vuola sinänsä hyvin korostaa – aidosti monitasoista.

Kirja ei tarjoa kovin seikkaperäistä kuvaa uskonnoista alan sekulaarien toimijoiden näkökulmasta. Miten erityisesti uskonnollisesti tunnustuksettomiin malleihin oikeudenmukaisesta kehityksestä voitaisiin integroida uskontolähtöisiä näkökohtia? Useimmat kehitysyhteistyön johtavat tahot tulevat jatkossakin toimimaan uskonnollisesti tunnustuksettomalta pohjalta. Edes moniulotteinen uskonnon lukutaito ei kuitenkaan vielä implikoi mitään tiettyä ratkaisumallia lisääntyneen ymmärryksen käytännölliseksi hyödyntämiseksi oikeudenmukaisuusperustaisessa kehitysyhteistyössä.

Kirja tarjoaa runsaasti viitteitä käytännöllisten ratkaisumallien suuntaan. Muun muassa monet sen loppusanoihin sisällytetyistä kymmenestä uskontoa ja kehitystä koskevasta teesistä ovat nimenomaan käytännöllisiä. Tilanteessa, jossa eri-

täisesti valtiollista tukea on huomattavasti leikattu uskonnollistautaisilta toimijoilta, jatkokeskustelussa olisi aiheellista kysyä vielä suoremmin, onko tämä oikein. Helppoja vastauksia kysymykseen on turha odottaa, koska perustellut ratkaisuyritykset edellyttäisivät sekä uskontoa että oikeudenmukaisuutta koskevan keskustelun moniulotteista analyysia. Tällaisessa lähestymistavassa olisi tarpeen ottaa seikkaperäisesti huomioon myös muiden uskontojen kuin kristinuskon pohjalta toimivia järjestöjä, vaikka niitä johdettaisiinkin muualta kuin Suomesta.

VILLE PÄIVÄNSALO, PROF.

JONATHAN D. JAMES (ED.)
A Moving Faith: Mega Churches Go South. New Delhi: Sage Publications 2015. 260 s.

A Moving Faith kertoo protestanttisen ja yleisemmin karismaattisen kristinuskon muutoksesta. Kristityistä 60 prosenttia – vuonna 2050 jo 75 prosenttia – elää globaalissa etelässä. Siellä vaikuttavat myös suurimmat megakirkot, joiden kokouksissa on vähintään 2000 säännöllistä osallistujaa.

Kirjan kymmenen artikkelia käsittelevät Afrikkaa yleensä ja Nigeriä erityisesti, Aasiaa (Etelä-Korea, Filippiinit ja Intia), Australiaa (Hill-song-ilmio) sekä Latinalaista Amerikkaa Perun ja Brasilian näkökulmasta. Artikkelit ovat luonteeltaan sekä dokumentoivia että arvioivia, mutta niiden taso vaihtelee. Lukiessa tulee selväksi, että suurimmat kirkkokunnat ja rakennukset eivät ole enää Yhdysvalloissa. Paul Yonggi Chon perustama Yoido Full Gospel Church Soulissa on megakirkon

esikuva, ja 1960–1980-luvuilla Koreassa järjestettiin valtavia evankelioimiskampanjoita. Nykyisin ihmisiä tavoitetaan suurilla kirkkorakennuksilla. Protestantit ovat halunneet kristillistä Korean, mutta onko muutos pinnallista?

Afrikassa varsinkin Nigerian megakirkot ovat valtavia. Helluntailainen Redeemed Church (RCCG) kokoaa joulukuiseen Holy Ghost Congressiin kolme miljoonaa ihmistä ja rakentaa myös Texasiin eräänlaista kristillistä Disneylandia. RCCG-pastori Adeboyella kerrotaan olevan useita suihkukoneita. Kirkkojen megadimensiot eivät ole säästäneet niitä skandaalinkäryltä. Ihmeiden kysyntä saa pastorit lupaamaan kuolleista herättämiä, hi-viruksen parantamista ja lapsen tai puolison saamista moraalisesti arveluttavien keinoin. Uhkana on myös miljoonasummien päätyminen johtajien tileille.

Toimittaja Jonathan James kokoaa lopuksi tärkeimmät havainnot. Megakirkkojen suurimpana ristiriitana näyttyy se, miten ne yhdistävät länsimaisen menestysideologian kehitysmaiden animismisiin. Johtajien saamia siunauksia pidetään esikuvina ja uskosta tehdään rationaalista vaihtokauppaa, kuten Brasilian Universal-kirkossa. Kristinusko voi johtaa myös uusiin noitavainoihin, henkivaltojen jatkuvaan pelkoon ja muiden uskontojen demonisointiin. Karismaattinen kristinusko tuskin kuitenkaan menestyisi kehitysmaissa ilman uskonnollista maailmankuvaa, kun taas länsimaissa Jumalan ja maailman alueet pidetään visusti erossa toisistaan.

Teos mainitsee myös katolisen karismaattisuuden: El Shaddain Filippiineillä sekä Canção Novan ja laulaja-pappi Marcelo Rossin Brasiliassa. Filippiineillä veli Mike Velarde haluaa yhtäältä johtaa kansaa kirkkoon ja toisaalta vapauttaa heidät muodollisen uskonnon taakasta. Isä Jonas Abibin johtama Canção Nova São Paulon osavaltiossa on kuin nykyaikainen luostari. Sinne voi tulla

viikonlopuksi tai vuodeksi, eikä Abibin julistus haasta hierarkiaa, kuten vapautuksen teologia. Sympaattinen brasilialais-libanonilainen pappi on perinteisen katolisuuden taakumies.

A Moving Faith -teoksen vahvinta antia on markkinointitutkija Jeaney Yipin kriittinen artikkeli Hillsongista. Megakirkot jatkavat markkinatouluuden ideologiaa. Gospel-musiikin *Hillsongization* sataa australialaisten laariin kymmenien miljoonien vuosituottona. Hillsong on kirkollisen markkinoinnin konsulttiyhtiö BMCFerrellin asiakas. Johtajapastorin vaimo Bobbie Houston edustaa myös halun markkinointia: kristittyjen tulee elää elämää, jota toiset kadehtivat. Hillsongin oppien mukainen kirkko seuraa markkinavoimia. Niiden ulkopuolella ei ole "mitään aluetta, tuotetta tai ideologiaa, Jumalaakaan" (s. 122). Marshall McLuhanin teesi "The medium is the message" toimii tehokkaasti, mutta itse viesti uhkaa brändäämisessä hämärtyä. Myös muutoksessa vellovan Brasilian tilastot herättävät ajatuksia: perinteisestä uskonnosta siirtyään yhä enemmän karismaattisuuteen ja independent-kirkkoihin, mikä edeltää lopullista eroa järjestyneestä uskonnollisuudesta.

Megakirkot tuovat oman lisänsä maailmankylän kristinuskoon. Helluntailainen henkikasteen korostus muistuttaa, ettei kristinusko ole vain oppikokoelma. Intiaa koskevassa osuudessa mainitaan parantuminen ja kielillä puhuminen. Toisaalta erittäin helluntailaisessa Brasiliassa "uushelluntalaiset" kirkot korostavat kielillä puhumista tuskin lainkaan. Tätä ristiriitaa kirjassa ei pueta sanoiksi: Mitä lopulta on helluntailaisuus? Pitäisikö sanoa, että uskirkoille "media on viesti" – eivät enää herätyskristilliset vanhat varmuudet? Uusien kirkkojen solumainen rakenne mainitaan. Megakirkko voi toimia vain, jos sen sisällä on myös pieniä kasvuryhmiä. Voisiko pienryhmät ja suuret, tunteita herättävät kokoukset yhdistää myös koti-

maamme kontekstissa? Olisiko luterilainen megakirkko mahdollinen, sallittaisiinko sen "menestyä"? Monitahoinen kirja herättää ajatuksia, mutta vastaukset lukijan on löydettävä itse.

JUKKA RAUNU, TEOL. TRI

ANDREW ATHERSTONE
Archbishop Justin Welby:
The Road to Canterbury.
London: Darton, Longman
and Todd 2013. 152 s.

Justin Portal Welby (s. 1956) valittiin Canterburyn arkkipiispaksi helmikuussa 2013 ja vihittiin Rowan Williamsin seuraajaksi maalikuussa 2013, vain viikkoa paavi Francisuksen valinnan jälkeen. Welby on muutamassa mielessä varsin erikoislaatuinen henkilö arkkipiispaksi. Hänet vihittiin papiksi 37-vuotiaana, vanhempana kuin kukaan muu Canterburyn arkkipiispa sitten reformaation aikojen. Hänen valintansa oli harvinaisen yksimielinen ja hänellä oli ennen pappisvihkimystä takanaan menestyksellinen ura liikemaailmassa.

Welbyn lapsuus ja nuoruus eivät mitenkään ennustaneet, että hänestä joskus tulisi arkkipiispa. Welbyn äiti Jane Gillian Portal toimi Winston Churchillin henkilökohtaisena sihteerinä 1949–1955, kunnes hän vuonna 1955 avioitui liikemies Gavin Welbyn kanssa. Tämä ei kuitenkaan ollut Justinin isä, sillä keväällä 2016 Justinille itselleenkin paljastui, että hänen biologinen isänsä oli todellisuudessa Churchillin yksityissihteerin Sir Arthur Montague Browne. Welbyn vanhemmat olivat molemmat alkoholisteja ja erosivat Justinin ollessa kolmivuotias.

Justin Welbyn nuoruus ei ollut erityisen uskonnollinen. Tunnusta-